

Sas, 1961

(neděrované), např. kontext, definice apod.;
děrné štítky mohou tedy sloužit i jako excerpcí
ní listky schopné nejrůznějšího třídění a
řazení abecedního i věcného.

14. dubna 1960: Prof. dr. Eugen Pauliny,
K *ovšahu syntaxi*: Větu (větné schéma) je nut-
no odlišovat od výpovědi (větné výpovědi).
Větného schématu se užívá k vytvoření větné vý-
povědi, a to v podstatě dvěma procesy: identi-
fikací a vyjádřením existenciálního vztahu.
Při identifikaci se pojmenování pro duševní
obsah ztotožňuje s určitým jevem skutečnosti
(pojmenováním). Tím se větné schéma stává vý-
povědí o skutečnosti, a proto vztah identifi-
kační nepatří k větnému schématu, ale je to prostře-
dek větné výpovědi. Existenciálním vztahem se
spojují oba členy větného syntagmatu, subjekt
a predikát (vztah predikativní). Někdy se de-
terminační a predikativní vztah nepravem ztotož-
ňují nebo pokládají za blíže příbuzné. Význa-
mový i gramatický jádro větného syntagmatu
je v predikátu. Ve vztahu S a P je nutno roz-
lišovat existenciální vztah a spojení (nexus).
Gramatické prostředky, kterými se vyjadřují,
patří k větnému schématu, a tedy i k jazykové
struktúře. — Do syntaxe se zařazuje i nauka
o tzv. vedlejších větných členech; ty však zpra-
vidla nevyjadřují vztahy charakteristické pro
větné schéma, resp. výpověď. Nevází se na
subjekt ani na predikát jako větné členy, nýbrž
jako slovní druhy. Svou formou jsou částmi
determinačního syntagmatu, a tedy patří do
syntaxe. Obdobně je tomu i při slučovacím
syntagmatu. — Morfologie neplní v jazyce ně-
jakou vlastní funkci morfologickou, nýbrž syn-
taktickou; v tomto smyslu je tedy morfologický
plán jazyka součástí syntaxe. Strukturu slovních
druhů a jejich gramatických kategorií můžeme
ovšem chápat jako morfologický plán jazyka,
který se od syntaxe v užším smyslu liší tím,
že trojí strukturně uspořádaný zásobník forem
s abstraktními významy.

12. května 1960: Pavel Novák, *Otázky syn-
taxe z hlediska strojového překladačů*. Hlavní
obtěže každého překladačů jsou způsobeny tím, že
a) mezi strukturními prvky jazyka originálu
a jazyka překladačů nebývá jednoznačný vztah,

b) nejsou si v jednotlivých jazycích vzájemně
jednoznačně přiřazeny prvky „označující“ a
»značované« (tzv. asymetrický dualismus). —
Úkolem syntaktické analýzy, kterou má prová-
dět samočinný počítač, je zjištění syntaktických
dvojic. K tomu je třeba asymetrický dualismus
z originálního textu odstranit, tj. zapsat text
jednoznačnými symboly. Je to uskutečnitelné
díky tzv. nadbytečnosti (recundanci) jakého-
koli textu. Předpokládáme, že jednotlivé vý-
znamy polysemní formy jsou jednoznačně při-
řazeny jistým kontextům. Bylo by možno postu-
povat takto: Pod jednotlivá slova textu jsou
připsány tři řádky; 1. ř.: všechny možné le-
xikální významy; 2. ř.: všechny možné nesyn-
taktické gramatické významy; 3. ř.: všechny
možné syntaktické významy (funkce). Získání
jednoznačného zápisu lze popsat jako škrtní
významů, které se pro daný případ nehodí.
Vzniká otázka, které významy vzít za základ,
aby se škrtní mohlo dít čistě formálně, a tedy
i automaticky. — Při zjišťování syntaktických
dvojic je hlavním problémem jak přejít od li-
neární posloupnosti indexů k nelineární struk-
tuře věty. Strojová analýza modeluje zřejmě
porozumění textu člověkem (činnost jazyko-
vou), nikoli např. školský syntaktický rozbor
(tj. činnost »jazykovědnou«), a už naprosto ne
lingvistickou přípravu strojového překladačů.
Lingvista připravující strojový překladač ses-
tuje algoritmus tak, aby překládání mohlo pro-
bíhat automaticky, avšak přiučené hlavně tak,
aby texty přeložené odpovídaly smyslem tex-
tům originálním. *František Daneš*

Od září 1957 do června 1960 se konaly
v Brně tyto přednášky:

26. září 1957: Halina Popowska a Zu-
zana Topolińska (Várlava) přednášely
o výzkumu kašubských nářečí a o vývoji pol-
ského přízvuku.

3. října 1957: Prof. dr. Leon Kazmarek
(Lublin) referoval o organizaci péče o dětskou
mluvu v Polsku.

31. října 1957: Dr. Jaroslav Bauer, *Vliv
řečtiny a latiny na syntaxi slovanských jazyků*.
Srov. Českosl. přednášky pro IV. mezinár. sjezd
slavistů v Moskvě, Praha 1958, 73—95.